

ФОРМУВАННЯ ПІДХОДУ ДО КАЛЬКУЛЮВАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет», м. Дніпро

Проаналізовано сучасний стан дослідженості проблем розрахунку обґрунтованої вартості та собівартості медичних послуг, що надаються в закладах охорони здоров'я. Виявлено основні проблеми, притаманні сучасному етапу трансформації сфери надання медичних послуг в Україні та існування яких заважає визначенню обґрунтованої собівартості та вартості медичних послуг, що надаються у закладах охорони здоров'я. Визначено завдання, які мають бути вирішені під час формування підходу до калькулювання медичних послуг, що надаються в закладах охорони здоров'я. Запропоновано заходи щодо формування підходу до калькулювання медичних послуг за сучасних умов функціонування закладів охорони здоров'я. Окреслено конкретні етапи запропонованого підходу до розрахунку собівартості медичних послуг. Визначено конкретні очікувані результати від реалізації кожного з етапів запропонованого підходу. Обґрунтовано доцільність проведення фінансово-економічної класифікації медичних послуг з метою виділення конкретних ознак, використання яких для групування медичних послуг за відповідними критеріями дозволить сформувати підходи до розрахунку собівартості медичних послуг з урахуванням їх специфіки та особливостей.

Ключові слова: система охорони здоров'я, медичні заклади, медичні послуги, класифікація медичних послуг, калькулювання медичних послуг, собівартість, фармацевтичні препарати, витрати на надання медичних послуг.

Постановка проблеми

Сучасні тенденції зміни економічних і фінансових відносин у державі у напрямі інноваційності та відповідності сучасним викликам світового економічного простору вимагають від усіх учасників суспільства, які здійснюють господарську діяльність, незалежно від форми їх власності, запровадження сучасних механізмів залучення та використання різноманітних ресурсів, використання найдієвіших механізмів управління у процесі керування основними етапами життєдіяльності суб'єктів господарювання, інструментів оптимізації інформаційних потоків та ресурсів під час управління різними процесами та ін. Найбільш поглиблених трансформаційних змін, відповідно до сучасних вимог ринкових відносин, що склалися у міжнародному економічному просторі, вимагає державний сектор, який до цього часу використовує ще радянські важелі управління у багатьох аспектах. Це також стосується й медичних закладів України та Дніпропетровської області. На сьогоднішній день багато показників, які вико-

ристовуються для відображення та оцінки результативності, ефективності та конкурентоспроможності діяльності медичних закладів міст, областей, регіонів та країни в цілому, не відображають сучасного етапу трансформації економічних процесів у медичній галузі. До теперішнього часу для формування основних витратних показників діяльності медичних закладів використовуються застарілі підходи, що, в свою чергу, не дозволяє визначити справедливую собівартість та вартість медичних послуг, що надаються у медичних закладах, та, у підсумку, зважено обґрунтувати потрібні обсяги фінансування діяльності кожного окремого медичного закладу. Такий стан проблем потребує нагального удосконалення підходів до розрахунку основних витратних показників, які пов'язані зі здійсненням діяльності медичними закладами, до яких, в першу чергу, відноситься собівартість медичних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

На сьогоднішній день проблемам і питанням розрахунку собівартості та вартості медич-

них послуг, що надаються в закладах охорони здоров'я в країні, приділяється увага. Так, досліджуються проблеми розрахунку собівартості медичних послуг з метою розробки єдиної методики порядку формування собівартості наданих медичних послуг для медичних закладів [1], розглядаються особливості ціноутворення на медичні послуги та їхнє облікове забезпечення [2], аналізуються алгоритми визначення коефіцієнтів перерозподілу накладних витрат у закладах охорони здоров'я [3], приділяється увага проблемам визначення вартості лікування пацієнта в амбулаторно-поліклінічних умовах [4], питанням вартісного оцінювання медичної допомоги і здоров'я громадян [5] та ін.

Вклад основного матеріалу

Враховуючи закордонний досвід щодо модернізації підходів до визначення основних показників, які характеризують діяльність медичних закладів, слушно зазначити, що сьогодні усі методи, які використовуються у сучасній вітчизняній практиці для оцінювання діяльності українських медичних закладів, не відповідають тим вимогам та принципам, що закладені в основу ринкових економічних законів функціонування суб'єктів господарювання. Більш того, неможливо зважено обґрунтувати обсяги необхідного для функціонування установ медичної галузі фінансування, які держава зобов'язана направляти з державного та місцевих бюджетів на фінансування діяльності медичних закладів, без існування чіткого механізму визначення собівартості медичних послуг. Такий механізм має використовувати надсучасний економіко-фінансовий інструментарій для формування кошторису надання медичних послуг з урахуванням їх специфіки, вартості використовуваних фармацевтичних препаратів, способу надання медичних послуг, особливостей оплати медичних послуг та ін. Отже, сьогодні у майже всіх медичних закладах Дніпропетровської області, діяльність яких фінансується за рахунок бюджетних коштів, застосовуються застарілі підходи та методики щодо здійснення економічних обрахунків калькуляції медичних послуг.

Отже, метою формування підходу до розрахунку собівартості медичних послуг, які надаються у медичних закладах, є створення аналітично-методичного підґрунтя для розрахунку зваженої та обґрунтованої собівартості та вартості таких послуг з урахуванням їх специфіки та особливостей, а також загальноекономічних тенденцій, притаманних сучасному етапу трансформації економічних і соціальних відносин в країні.

Відповідно до окресленої мети формування підходу до калькулювання медичних послуг, що надаються в закладах охорони здоров'я, мож-

ливо сформулювати конкретні завдання, а саме:

1) виконання аналізу існуючого переліку медичних послуг, які надаються в закладах охорони здоров'я;

2) здійснення фінансово-економічної класифікації існуючих медичних послуг, які надаються в медичних закладах;

3) виконання аналізу ринку фармацевтичних препаратів, які використовуються для надання медичних послуг в закладах охорони здоров'я;

4) формування алгоритму розрахунку собівартості медичних послуг, які надаються в медичних закладах;

5) практична реалізація сформованих методичних підходів до розрахунку собівартості медичних послуг, які надаються в закладах охорони здоров'я.

З метою формування обґрунтованого підходу до розрахунку собівартості медичних послуг здійснюватиметься детальний аналіз фактичного переліку медичних послуг, які надаються в закладах охорони здоров'я, в результаті проведення якого буде отримано основні якісні та кількісні характеристики фактичного переліку медичних послуг, які надаються в закладах охорони здоров'я.

Для обґрунтування варіативності складових підходу до розрахунку собівартості проаналізованого фактичного переліку медичних послуг, які надаються в закладах охорони здоров'я, здійснюватиметься фінансово-економічна класифікація таких медичних послуг з метою отримання конкретних ознак для їх класифікації, використання яких для групування медичних послуг за відповідними критеріями дозволить сформулювати підходи до розрахунку собівартості медичних послуг з урахуванням їх специфіки та особливостей.

Важливість здійснення такої класифікації обґрунтовується різноманітністю медичних послуг, що надаються в українських закладах охорони здоров'я, зокрема, за сучасних соціально-політичних умов функціонування держави та наявності значної кількості учасників, що приймають участь у бойових діях в АТО, які потребують специфічної медичної допомоги значної вартості [6–10].

З метою формування основних кошторисних статей собівартості фактичного переліку медичних послуг, які надаються у закладах охорони здоров'я, здійснюватиметься аналіз ринку фармацевтичних препаратів, які використовуються для надання таких послуг, з метою отримання поточних та прогнозування майбутніх цін на фармацевтичні препарати, від вартості яких, значною мірою, залежить собівартість медичних послуг, які надаються в закладах охорони здо-

ров'я.

Враховуючи результати здійснення аналізу існуючого фактичного переліку медичних послуг, які надаються в закладах охорони здоров'я, обґрунтовані ознаки фінансово-економічної класифікації таких послуг, а також поточні та прогнозні майбутні ціни на фармацевтичні препарати, буде сформовано підхід до розрахунку собівартості медичних послуг, які надаються у закладах охорони здоров'я.

На прикладі конкретного медичного закладу Дніпропетровської області має бути здійснена практична апробація сформованого підходу до розрахунку собівартості медичних послуг шляхом отримання фактичних і прогнозних значень собівартості медичних послуг.

Для практичної реалізації сформованого підходу планується здійснення поглибленого аналізу існуючих методик розрахунку собівартості медичних послуг, які надаються в медичних закладах Дніпропетровської області, які використовуються на сьогоднішній день. Для цього виконуватиметься аналіз нормативного забезпечення діяльності медичних закладів області. Здійснюватиметься детальний аналіз фактичного переліку медичних послуг, які надаються в закладах охорони здоров'я Дніпропетровської області загалом та у конкретному медичному закладі області, в результаті проведення якого буде отримано основні характеристики для подальшої фінансово-економічної класифікації існуючих медичних послуг, які надаються в медичних закладах Дніпропетровської області. Крім цього, з метою формування достовірної інформаційної бази для розрахунку собівартості медичних послуг необхідним є виконання аналізу цін на фармацевтичні препарати, які використовуються у закладах охорони здоров'я Дніпропетровської області для надання медичних послуг. Для цього здійснюватиметься маркетингове дослідження існуючого ринку у Дніпропетровському регіоні фармацевтичних товарів і препаратів.

Важливим етапом здійснення дослідження також виступатиме обробка статистичної інформації щодо медичної галузі Дніпропетровської області та країни загалом, яка отримуватиметься у Головному управлінні статистики у Дніпропетровській області.

На основі отриманих результатів аналізу здійснюватиметься обґрунтування варіантів методичного підходу щодо розрахунку собівартості медичних послуг, які надаються у закладах охорони здоров'я Дніпропетровської області, з подальшою їх апробацією у конкретному медичному закладі області.

Задля розробки підходу до калькулювання медичних послуг, що надаються в закладах охо-

рони здоров'я, здійснено теоретичне обґрунтування методичних положень щодо обліково-аналітичних особливостей формування собівартості послуг, зокрема: виконано аналіз існуючих підходів до обліку витрат інноваційної діяльності [11]; запропоновано варіанти підходів до обліку доходів і витрат інноваційної діяльності фармацевтичних підприємств, як важливих облікових аспектів інформаційно-аналітичного забезпечення управління інноваційними складовими потенціалу фармацевтичного підприємства, використання яких на практиці дозволяє сформува-ти аналітичну основу для обґрунтування рішень стосовно доцільності використання результатів інноваційного процесу у практичній діяльності підприємства такого профілю та щодо впливу результатів такої діяльності на основні показники функціонування суб'єкта господарювання фармацевтичної галузі [12]; сформовано теоретичні підходи до обліку витрат на розробку нового виду продукції, виходячи з норм діючого в Україні законодавства [13]; встановлено залежність адаптації учасників бойових дій в АТО до мирного життя від надання відповідної психолого-медичної допомоги [14].

Загалом опис заходів та очікуваних результатів пропонованого підходу до калькулювання медичних послуг за сучасних умов функціонування закладів охорони здоров'я наведено у таблиці.

У якості очікуваних короткострокових результатів практичної реалізації пропонованого підходу прогнозується отримання якісних і кількісних характеристик фактичного переліку медичних послуг, які надаються в медичних закладах Дніпропетровської області, а також створення аналітично-статистичного підґрунтя для формування варіантів підходу до розрахунку собівартості медичних послуг, які надаються в закладах охорони здоров'я.

Кількісними показниками практичної цінності використання пропонованого підходу мають стати: оптимізація процесів фінансування медичних послуг, які надаються в медичних закладах Дніпропетровської області; економічно-фінансове обґрунтування справедливої собівартості медичних послуг, які надаються в медичних закладах області, з урахуванням впливу різноманітних факторів, притаманних сучасному стану трансформації ринкових відносин у країні.

Якісним показником практичної цінності використання пропонованого підходу має стати удосконалення існуючого інформаційно-аналітичного забезпечення калькулювання собівартості медичних послуг, які надаються в медичних закладах Дніпропетровської області.

У якості очікуваних віддалених результатів

Заходи і очікувані результати реалізації підходу до калькулювання медичних послуг

Опис заходів	Результати заходів
Аналіз існуючого переліку медичних послуг, які надаються в медичних закладах області	Отримання якісних та кількісних характеристик фактичного переліку медичних послуг, які надаються в закладах охорони здоров'я області
Проведення фінансово-економічної класифікації існуючих медичних послуг, які надаються в медичних закладах області	Отримання ознак для класифікації існуючих медичних послуг що надаються в закладах охорони здоров'я області, використання яких для групування таких послуг за відповідними критеріями дозволить сформувати підхід до розрахунку собівартості медичних послуг з урахуванням їх специфіки та особливостей
Аналіз ринку фармацевтичних препаратів, які використовуються для надання медичних послуг в медичних закладах області	Отримання поточних та прогнозування майбутніх цін на фармацевтичні препарати, від вартості яких, у значній мірі, залежить собівартість медичних послуг, які надаються в закладах охорони здоров'я області
Обробка результатів дослідження	Створення аналітично-статистичного підґрунтя для формування підходу до розрахунку собівартості медичних послуг, які надаються в закладах охорони здоров'я області
Формування методичного підходу до розрахунку собівартості медичних послуг, які надаються в медичних закладах області	Конкретні варіанти методичного підходу до розрахунку собівартості медичних послуг, які надаються у закладах охорони здоров'я області
Практична реалізація сформованого підходу до розрахунку собівартості медичних послуг, які надаються в медичних закладах області	Отримання фактичних та прогнозних значень собівартості медичних послуг, які надаються у закладах охорони здоров'я області, на основі апробації сформованого підходу

практичної реалізації пропонованого підходу передбачається створення економічної моделі, використання якої дозволить прогнозувати значення собівартості та вартості медичних послуг, які надаються в медичних закладах Дніпропетровської області та країни в цілому, з урахуванням мікро-, мезо- та макроекономічних показників, які впливають на значення такої собівартості

Очікувана практична цінність від використання пропонованого підходу полягає у формуванні дієвого економічно-фінансового механізму розрахунку собівартості медичних послуг, які надаються в медичних закладах області та країни загалом, використання якого дозволить оптимізувати процеси обрахунку такої собівартості з урахуванням різноманітних чинників і факторів впливу.

Економіко-соціальний ефект від практичної реалізації сформованого методичного підходу до розрахунку собівартості медичних послуг, які надаються в медичних закладах Дніпропетровської області та країни в цілому, полягатиме в економічно-фінансовому обґрунтуванні справедливої собівартості медичних послуг

Висновки

Отже, використання пропонованого підходу до калькулювання медичних послуг з урахуванням сучасних умов функціонування закладів охорони здоров'я та його практична апробація дозволять створити аналітично-методичне підґрунтя для формування зваженої та обґрунтованої собівартості та вартості таких послуг з

урахування їх специфіки та особливостей, а також загальноекономічних тенденцій, притаманних сучасному етапу трансформації економічних і соціальних відносин в області та країні загалом.

Пропонований підхід та рекомендації щодо розрахунку собівартості медичних послуг, які надаються у медичних закладах Дніпропетровської області, можуть бути використані у закладах охорони здоров'я різних рівнів підпорядкування, різних рівнів надання медичної допомоги, різних форм власності та ін.

Напрямом подальших досліджень у окресленій науковій царині має стати детальне обґрунтування конкретних процедур кожного етапу пропонованого підходу до калькулювання медичних послуг, зокрема, використання інструментарію нечіткої логіки задля здійснення фінансово-економічної класифікації існуючих медичних послуг, які надаються в закладах охорони здоров'я.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Сорока С. Собівартість медичних послуг: суть та порядок формування // Економічний аналіз. – 2011. – Вип.8. – Ч.1. – С.321-323.
2. Сисюк С.В., Зорій Н.М. Визначення вартості платних медичних послуг та їх облікове забезпечення // Вісник Запорізького наці. Ун-ту. Сер. Економічні науки. – 2010. – № 2(6). – С.181-186.
3. Василюшин Р.Й. Технології розрахунку собівартості

і цін медичних процедур та нозологічної одиниці. Алгоритми визначення коефіцієнтів перерозподілу накладних витрат у закладах охорони здоров'я – основа для створення медико-економічних стандартів // Український медичний часопис. – 2006. – № 6(56). – С.28-34.

4. Долов В.Д., Ляховченко Л.А., Радиш Я.Ф. До проблеми визначення вартості лікування пацієнта в амбулаторно-поліклінічних умовах // Економіка та держава. – 2011. – № 12. – С.109-123.

6. Корнацький В.М., Шевченко О.М. Ціноутворення медичної допомоги і вартість здоров'я як національного продукту держави // Український медичний часопис. – 2004. – № 3(41). – С.77-80.

7. Тополь О.В. Соціально-психологічна реабілітація учасників антитерористичної операції // Вісник Чернігівського нац. пед. ун-ту. Сер. Педагогічні науки. – 2015. – Вип.124. – С.230-233.

8. Приходько І.І., Мацегора Я.В., Н.Є. Пенькова Н.Є. Типізація адаптаційних ресурсів особистості у військовослужбовців, які приймали участь у проведенні антитерористичної операції // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер. Педагогічні та психологічні науки. – 2015. – № 1. – С.469-483.

9. Кондратенко О.О. Загальні засади нормативно-правового забезпечення державного управління у сфері соціального захисту учасників антитерористичної операції та членів їх сімей // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. – 2015. – № 4. – С.113-120.

10. Єна А.І., Маслюк В.В., Сергієнко А.В. Актуальність і організаційні засади медико-психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції // Науковий журнал МОЗ України. – 2014. – № 1. – С.5-16.

11. Куцинська М.В. Аналіз існуючих підходів до обліку витрат інноваційної діяльності // Сьвременни проблеми на регіонального розвитку: Сьбрани статии. // Академічно-видавничий центр на Аграрния университет Пловдив, България, 2014. – Т.2. – С. 104-106.

12. Куцинська М.В. Облікові аспекти інформаційно-аналітично-го забезпечення управління інноваційними складовими потенціалу фармацевтичного підприємства // International Scientific-Practical Conference Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization: Conference Proceedings. – Klaipeda: Baltija Publishing. 356 pages. – 2016. – P.272-275.

13. Куцинська М.В. Формування підходів до обліку витрат на розробку нового виду продукції // Майбутнє-аудит: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції: тези доповідей. – Кривий Ріг: Видавничий центр ДВНЗ «КНУ», 2012. – С.145-147.

14. Куцинська М.В., Рябцева О.Є. Бізнес-тренінг формування мотивації до підприємницької діяльності як інструмент професійної та соціальної реабілітації демобілізованих учасників бойових дій // Економічний вісник ДВНЗ УДХТУ. – 2016. – № 2(4). – С.129-133.

ФОРМИРОВАНИЕ ПОДХОДА К КАЛЬКУЛИРОВАНИЮ МЕДИЦИНСКИХ УСЛУГ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ УЧРЕЖДЕНИЙ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ

Куцинская М.В., Рябцева О.Е.

Проанализировано современное состояние изученности проблем расчета обоснованной стоимости и себестоимости медицинских услуг в учреждениях здравоохранения. Выявлены основные проблемы, присущие современному этапу трансформации сферы предоставления медицинских услуг в Украине, существование которых мешает определению обоснованной себестоимости и стоимости медицинских услуг в учреждениях здравоохранения. Определены задачи, которые должны быть решены при формировании подхода к калькулированию медицинских услуг в учреждениях здравоохранения. Предложены мероприятия по формированию подхода к калькулированию медицинских услуг в современных условиях функционирования учреждений здравоохранения. Определены конкретные этапы предлагаемого подхода к расчету себестоимости медицинских услуг. Определены конкретные ожидаемые результаты от реализации каждого из этапов предлагаемого подхода. Обоснована целесообразность проведения финансово-экономической классификации медицинских услуг с целью выделения конкретных признаков, использование которых для группировки медицинских услуг по соответствующим критериям позволит сформировать подходы к расчету себестоимости медицинских услуг с учетом их специфики и особенностей.

Ключевые слова: система здравоохранения, медицинские учреждения, медицинские услуги, классификация медицинских услуг, калькулирование медицинских услуг, себестоимость, фармацевтические препараты, расходы на оказание медицинских услуг.

FORMATION OF THE APPROACH TO THE CALCULATION OF MEDICAL SERVICES IN MODERN CONDITIONS OF FUNCTIONING OF HEALTH CARE INSTITUTIONS

Kutsynska M.V., Riabtseva O.E.

The modern state of the study of the problems of calculating the justified cost and the cost of medical services in health care institutions is analyzed. The main problems inherent in the current stage of the transformation of the sphere of medical services in Ukraine are identified, the existence of which hampers the determination of the reasonable cost and the cost of medical services in health care institutions. The tasks that must be solved when forming the approach to the calculation of medical services in health care institutions are defined. Proposals are made to formulate an approach to the calculation of medical services in modern conditions of functioning of health care institutions. Specific stages of the proposed approach to the calculation of the cost of medical services are determined. The expediency of conducting a financial and economic classification of medical services is substantiated with a view to identifying specific features, the use of which for the grouping of medical services according to the relevant criteria will allow to formulate approaches to the calculation of the cost of medical services, taking into account their specific features.

Keywords: healthcare system, medical institutions, medical services, classification of medical services, calculation of medical services, cost, pharmaceuticals, expenses for medical services.